

alan uygulamaların yaşaması için çalışmak, bunları ortadan kaldırarak yerlerine toplumun inançları, tarihi, ahlâkî ve kültürel değerleriyle bağdaşmayan yabancı âdet ve gelenekleri getirmek isteyen eğilimlerle mücadele etmek, hem Kur'an'da hem de hadislerde önemle üzerinde durulan "iyiliği emretme, kötülüğe engel olma" (emir bi'lma'ruf nehiy ani'l-münker) prensibinin bir gereğidir (ayrıca bk. ÖRF).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sire* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 134; *Mâsed*, II, 50, IV, 357, 359, 360, 361; Buhârî, "Büyü", 73, 74, 76, "Libâs", 82-87; Müslim, "Müsâ-kât", 79-80, "Libâs", 115-119, "İlim", 15, "Ze-kât", 69; İbn Mâce, "Fiten", 20; Ebû Dâvûd, "Libâs", 4, "Melâhim", 17; Tirmizî, "Nikâh", 11, "Büyü", 19, "Tefsir", 5/7, "İstizân", 7; Nesâî, "Zinet", 1, "Zekât", 64; Ebû Bekir İb-nü'l-Arabî, *Ahkâmü'l-Kur'ân* (nşr. Ali Muham-med el-Bicâvî), Kahire 1394/1974, II, 823; Kâ-dî İlyâz, *Terribü'l-Medârik* (nşr. M. Tâvî't-Tan-cî), Rabat 1383/1963, I, 52; Karâfi, *el-İhkâm* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Halep 1387/1967, s. 231-232; İbn Teymiyye, *Şihhâtü usûli mezhebi ehli'l-Medine*, Kahire, ts., s. 21 vd.; İbn Kayyim, *İ'lâmu'l-muavakkî'in* (nşr. M. Muhyid-din Abdülhamîd), Kahire 1374/1955, II, 361 vd.; Şâtibi, *el-Muavâfaqât* (nşr. Abdullah Dıraz), Kahire, ts. (el-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-kübrâ), II, 286 vd.; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ'* (nşr. Ahmed el-Kalâş), Halep, ts. (Mektebetü't-Türâsî'l-İslâmî), II, 263; İbn Âbidin, *Neşrû'l-'arf fi binâ' ba'zî't-tahkâm 'ale'l-'urf* (*Mecmû'atü'r-resâ'il* içinde), İstanbul 1321, II, 116 vd., 118-121, 132 vd.; Mustafa Ahmed ez-Zerkâ, *el-Fıkhu'l-İslâmî fi şevbihi'l-cedîd (el-Medhal)*, Dimâşk 1958, II, 894 vd.; Muhammed b. Hasan el-Hac-vî, *el-Fikrû's-sâmî fi târîhi'l-fıkhi'l-İslâmî*, Medi-ne 1396-97/1976-77, II, 405-411; Muhammed Tâhir b. Âşûr, *Maķâşidü's-şer'i'ati'l-İslâmiyye*, Tunus 1978, s. 91; Halil İnalıcık, "Osmanlı Hu-kuna Giriş", *SBFD*, XIII/2 (1958), s. 102-126; a.mlf., "Mahkeme", *İA*, VII, 149-151; a.mlf., "Örf", *İA*, IX, 480; Câmî Uceyl, "el-Müstes-rikûn ve meşâdirü't-teşri'i'l-İslâmî", *Mecel-leü'l-Huķuk ve's-şer'a*, VI/2, Kuveyt 1402/1982, s. 77 vd.; Şerif Efendi, "Sultan Selim Hân-ı Sâlis Devrinde Nizâm-ı Devlet Hak-kında Mütâleât", *TOEM*, XXXVIII (1332), s. 74 vd.; R. A. Kern, "Adat Hukuku", *İA*, I, 129-131; I. Goldziher, "Âdet", *İA*, I, 137; a.mlf. — M. Fuad Köprülü, "Fıkhu", *İA*, IV, 601-622; Ömer Lütfi Barkan, "Kanûn-nâme", *İA*, VI, 185-196; M. Tayyip Gökbilgin, "Süleyman I", *İA*, XI, 99, 155; G. H. Bousquet—Sh. T. Lok-handwalla—J. Prins, "Âda", *Eİ²* (Fr.), I, 174-179.

HAYREDDİN KARAMAN

- ☐ KELÂM. (bk. HÂRİKULÂDE).
- ☐ TÜRK TARİHİ. (bk. RESM).

ÂDET GÖRME

(bk. HAYIZ).

ADEVÎ, Ali b. Ahmed

(علی بن أحمد العدوی)

Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed
b. Mükremillâh (Mükerrem)
es-Saîdî el-Adevî
(ö. 1189/1775)

Mâlikî fakihi.

Mısır'ın Saîd bölgesinde Menfelût yakınlarındaki Benî Adî'de doğdu (1112/1700). Daha sonra Kahire'ye giderek Muhammed el-Büleydî, Abdullah el-Mağribî, İbrâhim el-Feyyûmî, Sâlim en-Nefrâvî, Şelebî ve Hifnî gibi âlimlerin derslerine katıldı. Mâlikî fıkında büyük bir otorite olarak halk ve yöneticilerin sevgi ve saygısını kazanan Adeî, başta Ezher olmak üzere Kahire'deki birçok medresede ders verdi. Aralarında Derdîr, Desûkî, Kalî, Bennânî gibi âlimlerin de bulunduğu pek çok talebe yetiştirdi. Şeyh Ali b. Muhammed eş-Şinâvî vasıtasıyla Ahmediyye tarikatına intisap etti. 10 Receb 1189'da (6 Eylül 1775) Kahire'de vefat etti.

Zamanında Mâlikî fukahasının en önde gelenlerinden olan Adevî, Mâlikî fık-hına dair eserlerin şerhlerine hâşiyeler yazan ilk müellif olarak da bilinir. Eserlerinin hemen hepsi hâşiyeye tarzında olup başlıcaları şunlardır: 1. Haraşî'nin, Ha-lîl b. İshak'ın *Muhtaşar*'ına yaptığı şer-hin hâşiyesi (Bulak 1299, 1317, 1319; Şer-hin kenarında, I-VIII). 2. Zürkânî'nin Ali el-Menûfî'ye ait *el-‘İzzîyye (el-Muḥad-dimetü'l-‘İzzîyye)* adlı esere yaptığı şer-hin hâşiyesi (Bulak 1298; Kahire 1229, 1304). 3. İbn Ebû Zeyd el-Kayrevânî'nin *Risâle*'sine Ali el-Menûfî'nin *Kifâyetü't-tâlibî'r-rabbânî* adıyla yaptığı şerhin hâşiyesi (I-II, Bulak 1288; Kahire 1300, 1310). Bu üç eser Mâlikî fık-hına dairdir. 4. *ed-Dürretü'l-ferîde ‘ale'l-kelimâti't-tevhîdiyye*. Emir Muhammed'in *Maṭ-la‘u'n-neyyireyn fîmâ yete ‘allaḳ bi'l-ḳudreteyn* adlı eseriyle birlikte basıl-mıştır (Kahire 1896).

Bu eserlerden başka, Irâkî'nin hadis istilâhlarına dair *el-Elfiyye* adlı eserine

Şeyhülislâm Zekeriyâ el-Ensârî'nin, Abdurrahman el-Ahderî'nin mantika dair *es-Süllem* adlı eserine Ahmed el-Molâvî'nin, İbrâhim el-Lekânî'nin *Cevheretü't-tevhîd* adlı eserine oğlu Abdüsselâm el-Lakânî'nin yaptığı şerhleri hâşiyeler yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Murādī, *Silkü'd-dürer*, Bulak 1301, III, 206; Cebertî, *‘Acâ’ibü'l-âşâr*, Beyrut, ts. (Därü'l-Fâris), I, 476-479; Brockelmann, *GAL*, II, 316, 415; *Suppl.*, II, 435, 439, 738; Serkis, *Mu‘cem*, I, 474, 820; II, 1314-1315; Muhammed Mahlûf, *Şeceretü'n-nûri'z-zekiyye*, Kahire 1349 — Beyrut, ts. (Därü'l-Kitâbi'l-Arabî), I, 341-342; Ziriklî, *el-A‘lâm*, Kahire 1373-78/1954-59, V, 65; Kehhâlê, *Mu‘cemü'l-mü‘ellifin*, Dimaşk 1376-80/1957-61 — Beyrut, ts. (Dârü lhyâi't-türâsi'l-Arabî), VII, 29-30; Kettânî, *Fihriisü'l-fehâris*, Fas 1347 — Beyrut 1402/1982, II, 712.

AHMET ÖZEL

ADEVÎ, Muhammed Haseneyn

(محمد حسنین العدوی)

Şeyh Muhammed Haseneyn
Mahlûf el-Adevî
(ö. 1936)

Mâlikî fakihi, âlim ve
Ezher'in yöneticilerinden.

Mısır'da Asyût vilâyetine bağlı Benî Adî'de doğdu (18 Mart 1861). Bir ulemâ ailesine mensuptur. İslâmî ilimlere dair temel bilgileri öğrendikten sonra Ezher'e girdi. On iki yıl süren tahsil hayatı sırasında zekâsıyla dikkati çekti. "Üstün başarı" derecesiyle **âlimiyye**° pâyesi aldı. Bir süre Ezher'de hocalık yaptı. Çeşitli ilimlerdeki şöhreti yanında disiplinli çalışmasıyla da tanındı ve bazı önemli görevlerde bulundu. Bu sırada Ezher'de birtakım yenilikler yaptı. Kurduğu yeni ve modern kütüphanenin ilk müdürü oldu. Bir süre sonra Ezher ile dinî enstitülere başmüfettiş tayin edildi; ayrıca Ezher İdare Meclisi üyeliğine getirildi. Daha sonra Tanta Ahmedî Camii şeyhi olan Adevî, Ezher ve dinî enstitüler müdürlüğü yaptı. Ezher'deki birçok faaliyeti yanında, Kefrûsseyh vilâ-

Ali b. Ahmed
el-Adevî'nin
el yazısı

ولا تخاف فينا لله نلزم ما نرجو منكم ادر كما برضاكم والحقنا
باسعافكم والاكتمال ما اياكم فكم وكم ما سفيما في هذا الامر
وصلنا اليكم بسنة نهدوكم فيكم وكم خنجا مع الفقير على الصغر والاكل
يوم الثلاثاء سادس عشر سكر الى الدار هوميوز سالا العوامه وكم وكم